

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
5892-14

meddelad i Stockholm den 23 juni 2015

KLAGANDE

1. AA
2. BB

Ombud och offentligt biträde för 1 och 2: Advokat Johanna Lindeblad
Advokataktiebolaget Jansson & Partners
Järnvägsgatan 6
261 32 Landskrona

MOTPARTER

1. Socialnämnden i Klippans kommun
264 80 Klippan

2. CC

Ställföreträdare och offentligt biträde: Advokat Johan Fernvall
Engelbrektsgatan 6
211 33 Malmö

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 2 oktober 2014 i mål nr 4434-14,
se bilaga (här borttagen)

SAKEN

Placering enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

---

Dok.Id 160817

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Högsta förvaltningsdomstolen fastställer vad kammarrätten har beslutat om sekretess.

Högsta förvaltningsdomstolen beslutar att ersättning ska betalas till Johanna Lindeblad som offentligt biträde med 17 903 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete och till Johan Fernvall som offentligt biträde med 8 545 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete.

BAKGRUND

Socialnämnden i Klippans kommun beslutade den 20 januari 2014 att omedelbart omhänderta CC med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. CC, som då var en månad gammal, placerades tillfälligt hos sin mormor DD och hennes make EE i Tvååker. Efter ansökan från socialnämnden beslutade Förvaltningsrätten i Malmö den 26 februari 2014 att CC skulle beredas vård enligt LVU. DD och EE bedömdes efter utredning inte vara lämpliga som familjehemsföräldrar. CC placerades därför den 10 april 2014 i ett familjehem i Bjärnum, som dock nästan omgående sa upp sitt uppdrag. CC omplacerades den 22 maj 2014 till FF och GG i Skånes Fagerhult. CCs föräldrar AA och BB överklagade socialnämndens placeringsbeslut.

Förvaltningsrätten biföll överklagandet och beslutade att CC skulle placeras hos DD och EE. Efter överklagande från socialnämnden upphävde kammarrätten förvaltningsrättens dom avseende placeringen av CC.

YRKANDEN M.M.

AA och BB yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen, med ändring av kammarrättens dom, ska fastställa förvaltningsrättens dom. De anför bl.a. följande.

Det finns ingen bestämmelse i LVU som begränsar domstolens prövning av ett beslut om placering. Den övergripande principen ska vara att barnets bästa ges företräde vid placering. Detta talar för att prövningen av ett placeringsbeslut inte ska begränsas till att endast avse underkännande eller godkännande av den placering som socialnämnden beslutat om.

DD och EE har inte några sådana brister att de inte skulle kunna vara familjehemsföräldrar. Deras inledande tveksamhet till en långvarig placering berodde till stor del på ett missförstånd. En placering hos *DD* och *EE* skulle ge *CC* en trygg och kärleksfull placering. Hon skulle få tillgång till sitt naturliga familjenätverk vilket skulle underlätta för henne att få ett fungerande umgänge med sina föräldrar och syskon. En överflyttning skulle visserligen innebära ytterligare ett uppbrott för *CC*, men hon har sedan tidigare en anknytning till mormodern och hennes make och har inte till fullo knutit an till det nuvarande familjehemmet. Hos *DD* och *EE* kan *CC* få de bästa förutsättningarna för en varaktig placering.

Med tanke på att *FF* och *GG* har flera egna barn, varav ett spädbarn, kan ifrågasättas om de har den ork och det engagemang som krävs för att ge *CC* den omsorg som hon så väl behöver. Det finns en risk att hon inte får tillräckligt med uppmärksamhet och det finns inga garantier för att hon inte kommer att omplaceras i framtiden.

Socialnämnden i Klippans kommun bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Socialnämndens ansvar för verkställigheten enligt 11 § LVU talar för att domstolen är förhindrad att pröva annat än lämpligheten av socialnämndens placeringsbeslut. Om Högsta förvaltningsdomstolen ändå finner att nämndens

beslut kan ersättas med ett helt annat beslut kan detta endast ske inom ramen för lagstiftningens materiella begränsningar. Den mest väsentliga begränsningen torde vara att hemmet har utretts enligt 6 kap. 6 § socialtjänstlagen och att nämnden lämnat medgivande, dvs. har funnit hemmet lämpligt.

Familjehemsutredningen visade att DD och EE inte kunde tillgodose CCs behov över tid. När CC är mitt uppe i sin tonårstid kommer DD och EE att vara över 80 år. Det är inte rimligt att placera CC i ett familjehem med en planerad omplacering vid senare tillfälle när mormor och hennes make inte orkar längre. AA utsätter sitt nätverk för omfattande påtryckningar och ett hotfullt agerande, vilket gör det omöjligt för nätverket att stå emot hennes önskemål. DD har en stark lojalitet mot AA, som går före barnens behov av skydd.

Placeringen hos FF och GG är välfungerande. CC utvecklas väl och får sina behov väl tillgodosedda. Vid besök hos spädbarnspsykiatrin visade hon upp ett helt adekvat anknytningsbeteende och en trygg anknytning till familjehemmet. En omplacering av CC skulle skada hennes anknytningsprocess allvarligt och medföra en påtaglig risk att skada hennes utveckling.

Johan Fernvall medger, i egenskap av ställföreträdare för CC, bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Det ligger inom ramen för domstolens prövning att bestämma var CC ska vara placerad.

Det finns riskfaktorer med nuvarande familjehem som kan medföra fortsatta omplaceringar av CC, bl.a. att det i hemmet finns sammanlagt fem barn samt att tidigare familjehem sagt upp sitt uppdrag på grund av AAs agerande. Det är viktigt att CC får en placering som kan bestå under den tid som vård enligt LVU anses nödvändig. Hos DD och EE kan hon få möjlighet till en nära och god relation till sina nära släktingar och de får antas ha en högre tolerans mot AAs eventuella agerande. Sammantaget är det bästa för CC att hon placeras hos DD och EE.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET*Vad målet gäller*

Den fråga som Högsta förvaltningsdomstolen först har att ta ställning till är om rätten i ett mål om placering enligt LVU endast kan pröva lämpligheten av socialnämndens placeringsbeslut eller om domstolen även kan pröva om annan yrkad placering är lämpligare samt, om så bedöms vara fallet, besluta om sådan placering.

För det fall prövningsramen anses omfatta även annan yrkad placering återstår att bedöma vilket familjehem som kan anses lämpligast för CC.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 1 § femte stycket LVU ska vid beslut enligt denna lag vad som är bäst för den unge vara avgörande.

Enligt 11 § första stycket LVU är det socialnämnden som bestämmer hur vården av den unge ska ordnas och var han eller hon ska vistas under vårdtiden.

Allmänna bestämmelser om vård utanför det egna hemmet finns i 6 kap. socialtjänstlagen (2001:453), SoL.

Av 6 kap. 5 § SoL framgår att när ett barn placeras ska i första hand övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Vad som är bäst för barnet ska dock alltid beaktas.

I 6 kap. 6 § första stycket SoL föreskrivs att ett barn inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård får tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne. Enligt andra stycket får socialnämnden inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena i det enskilda

Mål nr
5892-14

hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda av socialnämnd. Av förarbetena framgår att ordet ”medgivande” avser privatplaceringar och begreppet ”beslut om vård” de placeringar där socialnämnden ska fatta beslut om familjehemsplaceringen (prop. 2002/03:53 s. 108).

Av 41 § första stycket 1 LVU framgår att när socialnämnden har beslutat om var vården av den unge ska inledas eller beslutat i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas, får nämndens beslut överklagas hos förvaltningsrätten.

Även enligt 20 § första stycket 1 i den äldre lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga var det möjligt att överklaga socialnämndens beslut att flytta den unge från det hem där han eller hon vistades. Vid införandet av den nu gällande LVU utvidgades överklagandemöjligheten till att omfatta inte bara beslut att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas utan också beslut att inte flytta den unge från hemmet (prop. 1989/90:28 s. 125 f.).

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Prövningsramen

En socialnämnds beslut om placering enligt 11 § LVU avser verkställigheten av rättsens beslut om vård enligt 4 § samma lag. Inom förvaltningsrätten anses verkställighetsbeslut som huvudregel inte vara överklagbara (se bl.a. RÅ 2010 ref. 91 samt Ragnemalm, Förvaltningsbesluts överklagbarhet, 1970 s. 582).

Ibland kan dock även verkställighetsbeslut medföra en självständig effekt som gör det motiverat att tillerkänna dem överklagbarhet (se t.ex. HFD 2012 ref. 11 samt Ragnemalm, a.a. s. 588 ff.). Det förekommer också uttryckliga regler om att beslut under verkställighetsförfarandet får överklagas. I 41 § första stycket 1 LVU anges således att socialnämndens beslut får överklagas när nämnden har beslutat bl.a. i fråga om att flytta den unge från det hem där han eller hon vistas.

Vid prövningen av förvaltningsbesvär har domstolen samma befogenheter som den beslutande myndigheten och får därmed göra en fullständig bedömning av saken. Det överklagade beslutet kan inte bara upphävas, utan även ändras eller ersättas med ett helt nytt beslut.

Någon särskild begränsning av domstolens prövning vid ett överklagande enligt 41 § första stycket 1 LVU har inte föreskrivits. Redan av allmänna förvaltningsrättsliga principer följer därmed att domstolen kan ersätta det överklagade placeringsbeslutet med ett helt nytt beslut för det fall domstolen gör en annan bedömning än socialnämnden. Det framgår också av den aktuella bestämmelsen att överklagande kan ske bl.a. i fråga om beslut att inte flytta den unge. Om vårdnadshavarna har begärt att barnet ska placeras i ett annat familjehem och nämnden lämnar deras begäran utan bifall får det beslutet således överklagas. För att ett sådant överklagande ska fylla någon funktion måste prövningsramen ge utrymme för ett bifall till vårdnadshavarnas yrkande (jfr även RÅ 1983 2:16 och RÅ 1986 not. 502, där de mera begränsade överklagandemöjligheterna i 1980 års lag med särskilda bestämmelser om vård av unga ansågs medge en sådan prövning). Domstolens prövning är således inte begränsad till att endast avse lämpligheten av socialnämndens placeringsbeslut.

Av 6 kap. 6 § andra stycket SoL framgår att socialnämnden inte får besluta om placering av barn i ett familjehem som inte har utretts av nämnden. Motsvarande begränsning får anses gälla även vid prövning i domstol. Ett yrkande om placering i ett familjehem som inte har utretts kan således inte bifallas utan sådan utredning. När det däremot gäller socialnämndens bedömning av ett familjehems lämplighet ska denna visserligen vägas in vid domstolens prövning men är inte avgörande för domstolens beslut om placering.

De två familjehem som är aktuella i målet har båda utretts av socialnämnden. Högsta förvaltningsdomstolen är därmed oförhindrad att pröva i vilket av dem CC ska vara placerad.

Placeringen i detta fall

Vid val av familjehem ska, enligt 1 § femte stycket LVU, vad som är bäst för den unge vara avgörande. Principen om barnets bästa är således överordnad övriga för placeringen vägledande principer såsom återförenings- och närhetsprincipen. Enligt dessa ska socialnämnden bl.a. beakta förutsättningarna för att barnet ska kunna behålla kontakten med sina föräldrar, syskon och övriga nätverk samt därigenom underlätta en återförening med ursprungsfamiljen (se bl.a. prop. 1979/80:1 del A s. 214 f, s. 307 och s. 501 samt SOU 2014:3 s. 95). Barnet bör som regel placeras så nära hemmet som möjligt och syskon bör placeras tillsammans eller i vart fall nära varandra.

Den s.k. anhörigprincipen framgår uttryckligen av 6 kap. 5 § SoL, där det föreskrivs att det i första hand ska övervägas om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. I förarbetena till bestämmelsen anges bl.a. att placeringar hos släktingar kan vara att föredra sett ur ett livsperspektiv, men om barnet inte kan tillförsäkras en god vård av personerna i ”det naturliga nätverket” ska placering ske i ett annat familjehem (se bl.a. bet. 1998/99:SoU6 s. 43). Även anhörigprincipen är således underordnad principen om barnets bästa.

Socialnämnden har bedömt att vården av CC kommer att behöva pågå under en längre tid. Högsta förvaltningsdomstolen finner inte anledning att ifrågasätta denna bedömning.

I fall där vården bedöms bli långvarig finns särskild anledning att beakta att avbrott i relationer som är viktiga för barnet och uppbrott från dess invanda miljö i sig anses kunna innebära en risk för skada (se bl.a. HFD 2011 ref. 13 och RÅ 1986 not. 502). Familjehemmet bör således kunna tillgodose barnets behov även på längre sikt för att framtida omplacering så långt möjligt ska kunna undvikas.

DD och EE är anhöriga till CC och vid tidpunkten för nämndens beslut var CCs syster placerad nära deras hem. Socialnämndens beslut att ändå inte placera CC hos DD och EE grundades främst på att det av familjehemsutredningen framgick

att de endast kunde tillgodose CCs behov under en begränsad tid. Med hänsyn till CCs behov av en långsiktig placering får nämnden enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening anses ha haft fog för sitt beslut.

Av utredningen i målet framgår att DD numera anser att hon och EE har goda möjligheter att med stöd från CCs övriga nätverk tillgodose hennes behov också under en längre tid. Socialnämnden ifrågasätter dock det övriga nätverkets förutsättningar för att bidra till vården av CC och framhåller att en sådan lösning skulle medföra ytterligare omplaceringar av CC, utöver flyttningen från det nuvarande familjehemmet.

CC är nu ett och ett halvt år gammal och har sedan mer än ett års tid varit placerad hos FF och GG. Enligt uppgift har spädbarnspsykiatrien bedömt att hon har en trygg anknytning till familjehemsföräldrarna. Det har i målet inte framkommit annat än att CCs behov kan tillgodoses i familjehemmet på såväl kortare som längre sikt.

En placering av CC hos DD och EE skulle alltså medföra ett uppbrott från de familjehemsföräldrar hon nu knutit an till. Vad som framkommit i målet ger enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening inte stöd för antagandet att en sådan flyttning skulle leda till en minskad risk för framtida omplaceringar av CC. Mot de fördelar en anhörigplacering skulle kunna medföra måste också ställas risken för att CC inte kan tillförsäkras en god vård om de anhöriga utsätts för påtryckningar från AA. Högsta förvaltningsdomstolen finner att det vid en sammanvägd bedömning får anses bäst för CC att fortsatt vara placerad hos FF och GG. Överklagandet ska därför avslås.

Ersättning för kostnader

Ett offentligt biträde har enligt 5 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde och 27 § första stycket rättshjälpslagen (1996:1619) rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Ersättningen för arbete ska bestämmas med utgångspunkt i den tidsåtgång som är rimlig med hänsyn till

Mål nr
5892-14

uppdragets art och omfattning och med tillämpning av den timkostnadsnorm som regeringen fastställer.

Johanna Lindeblad har i målet yrkat ersättning för 14,5 timmars arbete, varav 5,5 timmar avser tid innan prövningstillstånd meddelats. Med hänsyn till uppdragets art och omfattning finner Högsta förvaltningsdomstolen att Johanna Lindeblad, som redan varit insatt i målet, får anses skäligen tillgodosedd med ersättning för 11 timmars arbete.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Eskil Nord, Christer Silfverberg, Elisabeth Rynning och Mari Andersson.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Linda Svärd.